

І. В. Федоренко, студ. гр. ЗЕП-14М, ФЕМ
Науковий керівник – к.е.н., доц С.І.Павлова
Житомирський державний технологічний університет

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН МІЖ КРЕДИТОРОМ І ПОЗИЧАЛЬНИКОМ

В умовах складного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств та обмеженості їх власних ресурсів проблема отримання кредитних коштів стає однією з найважливіших не тільки з позицій поточної діяльності, але й перспектив розвитку господарюючих суб'єктів.

Будь-яка кредитна операція повинна припускати збалансованість інтересів банку та позичальника. Однією з перших стадій при отриманні банківського кредиту є оцінка кредитоспроможності позичальника, і в залежності від її результатів підприємство може одержати позикові кошти. Для позичальника дане оцінювання кредитоспроможності також важливе, тому що від його результату залежить, в якому обсязі буде надано кредит і чи буде його надано взагалі. Результатом систематично неправильно здійснюваного оцінювання кредитоспроможності позичальників може слугувати погіршення якості кредитного портфеля банку, яке, до того ж, спричинює ще й необхідність зайвого резервування.

В умовах ринкових відносин кредитоспроможність підприємств відіграє визначальну роль в кредитних відносинах між банківськими установами і суб'єктами господарювання. Пропонується під кредитоспроможністю розуміти спроможність позичальника в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями винятково грошовими коштами.

Створення для кредитора системи гарантій своєчасного повернення кредиту здобуває в Україні особливу актуальність у зв'язку з нестійкістю фінансового стану багатьох позикоодержувачів, недостатнім досвідом роботи в ринкових умовах суб'єктів підприємницької діяльності, банків, юристів.

Метою аналізу кредитоспроможності приватних позичальників є оцінка кредитних ризиків, які дещо відрізняються від ризиків, що присутні при кредитуванні юридичних осіб. Українські банки розробляють власні внутрішні положення та методики аналізу кредитоспроможності позичальника, в основу яких, як правило, покладено методичні рекомендації Національного банку України щодо оцінки банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника.

У цілому механізм оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників – юридичних осіб – у сучасних умовах складається з двох основних етапів: аналізу фінансового стану потенційного позичальника та аналізу якісних показників діяльності підприємства.

Оцінка кредитоспроможності позичальника є важливою складовою управління кредитним ризиком комерційного банку. Необхідність активізації механізму визначення кредитоспроможності позичальника зумовлена швидкими темпами зростання обсягів наданих кредитів, а отже і збільшення ризикованості банківської діяльності.

У результаті аналізу при розробці методики оцінки кредитоспроможності позичальника необхідно враховувати не тільки кредитний ризик, але й сучасний розвиток підприємств, а також зростання конкуренції на ринку кредитних послуг.

Кредитоспроможність підприємства тісно пов'язана з його фінансовою стійкістю. Вона характеризується тим, наскільки акуратно підприємство розраховується з раніше одержаними кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо. Але найістотніше, чим визначається кредитоспроможність – це поточний фінансовий стан підприємства, прогнозовані його перспективи.

Дотепер серед економістів немає єдиного поняття та розробленої універсальної методики визначення рівня кредитоспроможності для уніфікації підходу до всіх підприємств та можливості самостійного аналізу ними власного стану для прийняття відповідних рішень щодо можливості залучення коштів, альтернативних джерел та необхідності удосконалення діяльності в проблемних областях. Це пояснюється тим, що підприємства значно відрізняються за характером своєї виробничої і фінансової діяльності, тому створити єдині універсальні і вичерпні методичні вказівки щодо вивчення кредитоспроможності неможливо. Це підтверджується практикою нашої країни.

Кредитоспроможність характеризується можливістю підприємства погасити кредитну заборгованість, причому виключно грошовими коштами.

При банківському кредитуванні на сьогоднішній день досягається найбільша результативність аналізу кредитоспроможності, що зумовлюється значним досвідом роботи з підприємствами та можливістю отримання достатнього обсягу інформації для оцінки. Проблемою тут є недостатня співпраця між банками з метою накопичення спільної інформації, що пояснюється, як правило, небажанням безкоштовно ділитися напрацюваннями та підтримувати конкуруючі фінансово-кредитні організації.

Загальна сукупність показників, яка відображає економічну ефективність діяльності позичальника і яку доцільно використовувати при аналізі кредитоспроможності суб'єкта господарювання, може бути класифікована за трьома основними підгрупами, що характеризують такі ключові результати діяльності підприємства: 1) рентабельність; 2) оборотність активів; 3) виробничий потенціал.

Інформаційною базою, яка покликана забезпечити процес проведення аналізу оцінки кредитоспроможності позичальників банку, можуть бути матеріали, які були отримані безпосередньо від самого позичальника (тобто його звітність), кредитна історія суб'єкта господарювання; інформація, яка при необхідності може бути одержана із зовнішнього середовища клієнта (кредиторів, постачальників, обслуговуючих банків, покупців продукції), а також ті матеріали, які були надані державними органами та зовнішніми аудиторами (різні аналітичні дослідження, статистична інформація, аудиторські висновки, результати перевірок державними органами).

Мікуліною М.О. був запропонований загальний порядок проведення аналізу кредитоспроможності. Одним з підходів до аналізу кредитоспроможності позичальника - фізичної особи є система кредитного скорингу, яка базується на бальній оцінці чинників кредитного ризику. Кредитний скоринг є різновидом загальнішого методу - рейтингових систем оцінювання кредитоспроможності позичальника.

В Україні застосування скорингових систем почалося порівняно недавно. Розробці методик присвячені дослідження О. Терещенка, О. Черняка, А. Камінського та інших авторів. Уперше техніка кредитного скорингу була запропонована американським економістом Д. Дюраном. Для відбору позичальників за споживчим кредитом Дюран зауважував, що виведена ним формула може допомогти кредитному працівнику легко й швидко оцінити якість звичайного претендента на кредит, але в екстраординарних випадках її прогностичні якості послаблюються.

Д. Дюран виявив групу факторів, що дозволяють, на його думку, з достатньою достовірністю визначити ступінь кредитного ризику при отриманні споживчого кредиту. Він використовував коефіцієнти при нарахуванні балів (додаток Б). Метод скорингу дозволяє провести експрес-аналіз заявки на кредит у присутності клієнта. У французьких банках клієнт, який попросив персональний кредит і заповнив спеціальну анкету, може отримати відповідь про можливість надання споживчого кредиту протягом кількох хвилин.

Класичним підходом до оцінки кредитоспроможності юридичної особи позичальника вважається аналіз балансу підприємства та звіту про фінансові результати. Як правило, фінансовий аналіз кредитоспроможності позичальника здійснюється за допомогою системи показників.

Отже, підводячи підсумок, можна сказати, що рівень кредитоспроможності позичальника має свідчити про його здатність отримати та повернути кошти з відсотками та вчасно. Вивчення різноманітних чинників, які можуть спричинити непогашення кредитів, або навпаки, забезпечують їх своєчасне повернення, складають зміст аналізу кредитоспроможності. Вибір методу оцінки кредитоспроможності позичальника є складним, багатогранним і громіздким процесом. Від його правильної організації залежить рівень кредитного ризику, який бере на себе кредитор.

Отже, високий рівень кредитоспроможності потенційного позичальника є визначальним фактором для прийняття рішення банком про надання кредиту.